

Jana Kobav

Dviganje kakovosti in zagotavljanje enakih možnosti dijakom v srednjem strokovnem izobraževanju

Izvleček

Slovenski šolski sistem sledi evropskim sistemom, ki so se izkazali uspešni. Povzema holistični pristop ter širi individualno pomoč dijakom s posebnimi potrebami. Pomen vseživljenskega učenja za doseganje boljših rezultatov dijakov postaja pomemben izziv in nuja. V Veliki Britaniji sledijo dosežkom dijakov in jih spremljajo pri nadaljnjem šolanju in v karieri. Pri nas zakon tega ne dopušča.

Britanski sistem (samo)ocenjevanja je pregleden in v vseh šolah poenoten. Verjamejo, da so s tem naredili bistven napredek od prejšnjega sistema, ki je temeljil na inšpekciji. Vendar pa se nekaterim sistem zdi v praksi preobsežen.

Britanci nenehno spremljajo napredek dijakov in s tem spodbujajo prizadevanja učiteljev pri doseganju učnih rezultatov. Številni učitelji se šolajo za ravnatelje, da v šolah s težavami nadomestijo ravnatelje in vodilne delavce. Pri večini šolskih dejavnosti so znižali razmerje med dijaki in učitelji. Želimo, da bi se v tem smislu tudi naš sistem približal britanskemu.

Slovenija vlaga precej naporov v dvig standardov in kvalitete v izobraževanju. Ravnatelj vrednoti učitelje in temeljito pozna šolo. Dijaki srednjih strokovnih šol izobraževanje zaključijo s poklicno maturo in se na to pripravijo. Učitelji prevzemajo odgovornost za rezultate in se strokovno izobražujejo. Dodana vrednost dijakov v obliki uspešnosti je predmet primerjav in spodbuja k nadaljnjemu dviganju kvalitete. Zato morajo šole ustvariti temelj za ustrezno (samo)evalvacijo in razviti tudi odgovornost dijakov.

Ključne besede: britanski izobraževalni sistem, holistični pristop, učni programi, ustvarjalna dejavnost, samoevalvacija, dviganje kvalitete.

1. Uvod

Predmet mojega preučevanja je dvig učinkovitosti poučevanja, zlasti tujega jezika, tako strokovnega kot splošnega. Vendar je težko govoriti o dviganju kakovosti

izobraževanja le s stališča enega predmeta, saj šele celovito izobraževanje privede do boljše usposobljenosti posameznika.

Mnogo dejavnikov pogojuje naše delo: v razredu z dvaintridesetimi dijaki eni dojemajo hitreje, drugi pa sploh ne. Eni izgubijo zanimanje, ker gre delo prepočasi, drugi pa se vse do konca leta trudijo, da dosežejo minimalni rezultat. Običajno učiteljem očitajo, da je pouk prehitro ter nerazumljiv. Poučevanje je z razvojem stroke naredilo velik preskok, od suhoparnega učenja s kredo in tablo do novih didaktičnih pristopov v sodobno urejenih, računalniško podprtih učilnicah.

Kljub upadu generacij se število dijakov v razredih ni zmanjšalo. Dijaki s seboj prinesejo svoje probleme, od dnevnih migracij, ki jim jemljejo veliko časa in energije, do družinskih in osebnih težav, skrbi odraščanja, osebnostnih nagnjenj in vedenjskih odklonov. Marsikdo se vpiše v prezahteven program, saj je otrok za razpisana mesta premalo. Pričakuje se, da znajo učitelji uspešno usmerjati interese, hotenja in vsakovrstna pričakovanja ter mlade izšolati, tako da dosežejo enovito raven znanja. Učitelji iščejo ustrezna učna gradiva in posodablja načine dela.

S pristopanjem k evropskim direktivam smo začeli pri nas o posodabljanju govoriti na svoj način, iz izhodišč, ki naj v prenovljenem sistemu zaživijo in dajo pričakovani rezultat: učitelji morajo delovati z roko v roki, vse dijake je treba naučiti vsaj minimalno potrebnih znanj. Spet je pomembno biti učitelj in vzgojitelj hkrati. Treba je ponavljati teste s tistimi dijaki, ki ne dosegajo minimalnih standardov znanja, in to toliko časa, da skoraj vsi dijaki v vseh vsebinskih sklopih dosežejo potrebno znanje.

2. Zagotavljanje, dviganje in preverjanje kakovosti dela v britanskih šolah

S temi vprašanji v mislih sem se preko slovenske agencije CMEPIUS in s pomočjo evropskega sklada ARION udeležila študijskega posveta v Lincolnu o tem, kako zagotavljajo dviganje kakovosti v izobraževanju v Veliki Britaniji.

2.1 Učitelji

Izhodišče uspešne šole temelji na dobro izobraženem kadru, ki svoje znanje nenehno posodablja, delo načrtuje in se nanj pripravlja, se medsebojno usklajuje, pogovarja, si pomaga ter si vzame čas za pogovor z dijaki, od njihovih posebnih potreb do umetnosti. Vsaj dve tretjini učiteljev ima asistenta, ki v razredu spodbuja delavnost in pomaga razvijati ustvarjalnost posameznikov. Učitelji delajo v dobro opremljenih učilnicah in ostalih prostorih. Pogosto uporabljajo pametne table in prikazovalnike za

lažjo predstavljalivost. Snov obesijo na stenske panoje, da se naučeno ne pozabi. Dijaki se precej snovi naučijo neposredno ob praktičnem delu.

Učitelji se dnevno sestajajo na jutranjih koordinacijah. Najuspešnejši iz predmetnih aktivov pripravljajo izobraževalne posvete za dvig kakovosti svojih sodelavcev. Tesno sodelujejo s starši, ostalimi strokovnjaki in skupnostjo.

2.2 Vzgojni vidik

V nasprotju z minulo prakso je izjemno pomemben vzgojni vidik. Nujno je, da se dijak tvorno in uspešno vključuje v delo. Nedelavni dijaki morajo enkrat tedensko za uro ali dve ostati po pouku, nemirne in vedenjsko težavne pa pošljejo v za to organizirano pedagoško podprto službo na šoli, takoj ko se problem pojavi. Tam se umirijo in navajajo na ustrezen način dela v razredu. Dijaki, ki se jih ne da obvladati, so izključeni. Čas izključitve se določi individualno. Le v šoli s posebnimi potrebami dijaki ne morejo biti izključeni za dlje kot teden dni.

Internetna komunikacija s starši se je izkazala za učinkovito. Starši so si edini, da naj šola dosledno ukrepa pri najstniškem nasilju med mladimi. Uvedli so učence-mediatorje ter skrinjice za anonimno prijavljanje dijakov, ki prizadenejo sošolce. Tega nimajo za tožarjenje. Uspešen pouk s čim boljšimi rezultati je mogoč le v urejenih razmerah sproščene pozornosti.

Da bi se izognili tovrstnim težavam, že v najzgodnejše obdobje obveznega šolanja uvajajo predmet filozofija s temami, ki jim dijaki zmorejo slediti, denimo zakaj bi lagal, če lahko povem po resnici.

Britanci nadzirajo zlasti ključne dejavnike, tudi prisotnost in sodelovanje staršev. Prisotnost dijakov v učnem procesu je na nacionalnem nivoju trenutno 92,1%. Neopravičenih odsotnosti je 1,2%. S strogim nadzorom stanje kar uspešno izboljšujejo.

Uniforme so v šolah obvezne, izjema je zadnji, šesti letnik srednje šole. A tudi dijaki tega letnika priznavajo, da ne bi upali priti v šolo neprimerno oblečeni in naličeni.

2.3 Učni načrt

Učni načrt nenehno pozorno spremljajo in nadgrajujejo, tako da vsakemu dijaku omogoča napredovanje po njegovih zmožnostih. Napredek dijaka se spremlja, nudi se mu individualna pomoč. Individualna podpora se nudi dijaku, ki težko dosegajo minimalno raven, pa tudi tistim, ki so sposobnejši in potrebujejo individualno razširjen učni načrt.

Britanci se nenehno sprašujejo, ali z učnim načrtom zagotavljajo spoznavne, socialne in siceršnje potrebe slehernega otroka na vseh področjih razvoja in življenja. Ocenjujejo, da je težje učljivih 30% otrok, v socialno neugodnih okoljih pa celo 50%. Številčnejši in strokovno okrepljeni pedagoški zbori rešujejo učne probleme na več nivojih. Služba za pomoč dijakom je široko razvejana. Šola z 80 učitelji zaposluje še 60 drugih delavcev, večinoma pedagoških.

Dijaka, ki kljub pomoči učitelja asistenta pri rednih urah ni uspešen, pošljejo v specialno šolsko službo za tovrstno pomoč, kolikor jo sam sprejme. Če tudi tedaj ne gre, je deležen nadaljnje specialistične obravnave. Podpiše pogodbo, ki mu daje poseben status in olajša način dela. Dijakom, ki so slabo opismenjeni, pomagajo specialno usposobljeni učitelji. Uporabljajo tudi poseben, temu prirejen računalniški program. 5% dijakov potrebuje specialno pomoč še v zaključni fazi šolanja. Svoj delež pa nosijo tudi dijaki. Domače delo in naloge so obvezne. Starši so dolžni preverjati opravljeno delo. Učitelji se dogovorijo, katere tri naloge bo dijak tedensko opravil. Neopravljeno delo zabeležijo in o tem obveščajo starše. Če ni izboljšanja ali se starši ne odzovejo, sledijo kazni.

Sposobnejši dijaki se pri dveh predmetih vključijo v višjo raven ter se učijo tujega jezika. Za čim boljši uspeh, se tudi najboljši dijaki pri ključnih predmetih delijo v dve skupini. Najboljšim med njimi omogočijo, da se v zadnjem letu šolanja udeležijo programa na krajevni univerzi.

Izreden poudarek namenjajo pohvalam in nagradam, tako za dijake kot učitelje, za dosežene rezultate in uspešno delo. O tem javno obveščajo na šolskih panojih, v medijih in na prireditvah.

3. Dokazi za kakovost

Dokazi za kakovost morajo biti utemeljeni. So rezultat številnih virov: vestnega spremljanja rezultatov posameznikov, opazovanja pouka, učnih korakov in delovnih navad. Na britanskih šolah intervjuvajo dijake ter se pogovarjajo s starši in lokalnimi šolskimi svetniki. Vodja predmetnega aktiva piše poročila o standardih in področjih napredovanja ter mnoge druge ocene.

3.1 Samoevalvacija

Velik poudarek je namenjen (samo)ocenjevanju, ki naj izkazuje dobro poznavanje šole, dobre odnose za nadaljnje delo in možnosti načrtovanja novih učnih ciljev in izboljšav. Samoocenjevanje je namenjeno razvoju otrok na vseh ravneh izobraževanja, od vrtca do univerze. Učitelji iz odgovorov dijakov in staršev izvedo, katere segmente pouka je treba izboljšati.

Učitelji si vedno zastavljajo tri vprašanja: Kje smo? Kam hočemo? Kako to vemo?

3.2 Samoevalvacijski vprašalnik

Od učitelja se pričakuje, da poda karakteristike svoje šole ter poglede učencev, staršev in ostalih udeležencev v učnem procesu. Učitelj se naj pohvali z dosežki in standardi dijakov tudi z vidika njihovega osebnostnega razvoja in dobrobiti. Izkaže se naj s kvalitetnimi pripravami, izrazi mnenje o vodstvu in upravljanju ter o splošni učinkovitosti in učinkih.

4. Pomen individualnega pristopa

Britanci so se odločili, da dijakom vzporedno privzgapajo in uzaveščajo pomen telesnega in duševnega zdravja. Šole ukinjajo avtomate s hitro, nezdravo hrano in s sladkimi pijačami, nameščajo pa vodnjake s prečiščeno, hlajeno vodo. Šolski jedilnik nadzirajo in bogatijo, tudi s sponzorsko pridobljeno zelenjavo in sadjem. Kajenje je dovoljeno le na majhnem, dobro vidnem, z rumenim trakom označenem prostoru proč od šolskega poslopja. Poudarjajo, da je pomembno živeti vedro in uspešno ter ohranjati lastno in tujo varnost. Učence spodbujajo, naj kot posamezniki tvorno prispevajo k družbenemu razvoju. Ta proces poteka vzporedno z nenehnim preverjanjem in premišljenimi izboljšavami. Sproščanje dosega z urami aktivnosti, vključenimi v urnik, kot so drama, balet, slikanje, šport ali celo plavanje v šolskih bazenih.

Že desetletniki so pripravljeni, da se predstavijo in da uprizorijo kratek prizor. Slušatelji kolidža pa v svoji pravi gledališki dvorani uprizarjajo daljša dela. Baletno predstavo, denimo, pilijo tudi s preučevanjem DVD posnetka dela, ki ga pripravljajo.

5. Mnenje inšpektorjev

Samoevalvacijski dosje vsake šole je šolski inšpekciji dosegljiv preko kodiranega spletnega mesta. Šolska inšpekcija svoj prihod na šolo napove dva dni prej, in takrat evalvacijski sistem zamrznejo. Na osnovi šolskih evalvacij preverjajo uspešnost dela in jih primerjajo s svojimi opažanji, ki so včasih ugodnejša kot ocena v šoli sami. Inšpekcija poda mnenje o učinkovitosti šole, dosežkih dijakov, njihovi prisotnosti in sodelovanju pri pouku, vzgojnih vidikih in vedenju, izključitvah ter osebnostnemu razvoju na duhovnem, moralnem, socialnem in kulturnem področju.

Inšpektorji ocenjujejo poučevanje, znanje in napredovanje ter kako spremljava poteka. Preverijo, kako dobro je pripravljen učni načrt in kako ga šola prilagaja potrebam dijakov ter nadgrajuje z izvenšolskimi dejavnostmi. Ugotavljajo počutje v šoli in vire, ki so na voljo. Preverijo skrb za dobrobit dijakov, njihovo zdravje, varnost, podporo, svetovanje in vodenje. Kakovost določajo tudi glede na sodelovanje s starši ter odzivnost na dijakove potrebe ter glede na stike s skupnostjo, sošolski, šolami in med kolegi.

Evalvacije pa vendar kažejo, da skoraj polovica mladih v zaključnem letniku želi več pomoči pri usmerjanju v nadaljnje šolanje in sogovornika za osebne težave, ki jih ne zmorejo rešiti sami.

6. Vodenje in upravljanje šole

Veliko povedo že sami rezultati dela. Šola pa je ocenjena tudi glede na izide vprašalnikov. Britanski sistem zagotavlja dovolj usposobljenih ravnateljev, ki zmorejo vskočiti in nadomestiti ravnatelje neuspešnih šol, ko rezultati kažejo stagnacijo ali nazadovanje.

7. Slovenski šolski sistem

Naš šolski sistemi je v fazi prenove. Temeljito se prilagaja evropskim smernicam, zlasti tistim, ki se nam zdijo najustreznejše. Šole so spremenjene programe že uvedle. Tudi evalvacija je stekla. Večina šol je začela delati po novem jeseni 2008. Učiteljem so pripravili številne programe dodatnega izobraževanja za prenovljeni način dela.

7.1 Modularni sistem

Modularni kurikularni sistem predvideva individualizacijo učnega procesa in več izbirnosti za dijake, redno načrtovanje in usklajevanje dela med učitelji ter kvalitetnejše poučevanje s sodobnimi načini učenja, kar bo omogočalo razvoj samostojnosti, inovativnosti ter rezultate, kot jih beleži tujina.

Ob tem je preverjanje natančno načrtovano in velika večina dijakov uspešnih. Za doseg te ciljev se sama po sebi nakazuje potreba po rednem posodabljanju znanja učiteljev. Učinkovitost se bo ugotavljala s samoevalvacijo in zunanjo evalvacijo.

Spremenjeni sistem dela in ocenjevanja ter pričakovanje kvalitetnejšega znanja in uspešnejšega vključevanja v delovni proces naj bi dopolnjevalo tudi več strokovno usposobljenih delavcev v učnem procesu, kar bi omogočilo razvrstitev dijakov v manjše, učinkovitejše skupine. Naš šolski sistem s počasnimi koraki ubira to pot. Od zaposlenih se v šolah pričakuje veliko. V razredu z dvaintridesetimi dijaki se učitelj ne more hkrati posvečati različno sposobnim in motiviranim dijakom ter optimalno razviti sposobnosti vsakega posameznika, pri tem pa upoštevati katalog znanj in predelati vsebine za poklicno maturo.

7.2 Vzgojni vidik

S hišnim redom in vsemi podzakonskimi akti opredeljene vzgojne komponente še niso zaživele v praksi. Učitelji v glavnem štejejo neopravičene ure, z ostalim se šole ukvarjajo individualno. Kot pred leti v angleških šolah, si dijaki drznejo marsikaj, tudi na škodo manj agresivnih dijakov, ki si želijo znanja. Načelo tvornega sodelovanja in pozitivne motivacije zdaj pogosto šepa.

Sodelovanje s starši deluje, čeprav nekateri slepo zagovarjajo svoje otroke, vse za doseg uspešnega zaključka šolanja. Domače naloge naj bi dijaki opravljali, ni pa vzvodov, s katerimi bi jih v to prisilili. Isto velja za prinašanje učnih materialov k pouku.

Dijakov ne delimo po doseganju rezultatov. Večini šol pripada le po en svetovalni delavec, ni pa službe za vodenje matičnih zadev dijakov, službe za pomoč šibkim ter za delo z vedenjsko neprilagojenimi dijaki.

7.3 Samoevalvacija in zunanja evalvacija dijakov

Izobraževalni proces pripravlja mlade za soočanje z vsakovrstnimi izzivi, ki jih prednje postavlja življenje, za uspešno reševanje problemov ter za pridobivanje čim več znanj in veščin. Daje jim čim širše znanje za poklicno delo in življenjske izzive. Privzga jim delovno disciplino in spoštljiv, tvoren odnos do vrstnikov in do učitelja. Od učitelja se pričakuje, da širi splošno etiko in razgledanosti dijakov ter uzavešča njihove življenjske cilje. Širi tudi njihovo spretnost pri izražanju veščin na področjih, za katera se izobražujejo, kakor tudi za življenje, v katerega vstopajo. Cilj, ki ga ob tem učitelj zasleduje, je ne nazadnje objektivno vključevanje dijakov v evalvacijski proces. To pomeni, da bodo dijaki odgovorno ocenjevali delo učitelja kakor tudi svoje rezultate in dosežke.

7.4 Graditi samoodgovornost za svoje delo in dosežke

Vse do sedaj je odgovornost za rezultate dela v vprašalnikih bremenila zgolj učitelja, dijak pa kot da ni soodgovoren za svoj (ne)uspeh. Ključne kvalifikacije ZŠŠRS pa

omogočajo dovolj jasen uvid v nujnost dijakovega tvornega doprinosa k delovnim rezultatom. Mogoče jih je vključiti v evalvacijski vprašalnik za dijaka.

V vprašalniku pri ugotavljanju ozaveščenosti o okoljski vzgoji dijake sprašujemo, ali se tvorno vključujejo v proces reševanja okoljske problematike in s svojim zgledom pozitivno prispevajo k urejenemu in tvornemu delovnemu vzdušju v razredu.

Razvoj socialnih veščin preverjamo tako, da dijake vprašamo o ciljnih, zastavljenih ob vstopu v srednjo šolo, o odnosu do sošolk, sošolcev in učiteljev, o pomembnosti sprejemanja ljudi in občutku sprejetosti v šoli ter kaj jim pomeni tvorno sodelovanje. Pomen uspešnega učenja jim oživimo z vprašanji o pomenu znanja, uresničevanju ciljev in o objektivnem (samo)ocjevanju.

Da bi dijaka usposobili za načrtovanje uspešne kariere, ga vprašamo, kaj pričakuje od sebe in kako bo zastavil svoje delo, da bo v njem uspešen.

Za razvijanje podjetništva naj odgovori, ali razmišlja inovativno in ustvarjalno na sodelujoč, strpen in prilagodljiv način ter ali zmore prevzeti odgovornost za načrtovanje in izpeljavo nalog.

Glede varnosti in zdravja pri delu se naj dijak vpraša, ali stori dovolj, da varuje lastno in tuje zdravje ter se izogiba nevarnostim in nezdravemu načinu življenja. S tako dopolnjenim vprašalnikom jih spodbudimo k razmišljanju o njihovem načinu delovanja in vedenja ter razvijanju objektivne, iskrene osebne introspekcije.

8. Inšpekcija

Inšpekcija ima pri nas drugačno vlogo kot v Veliki Britaniji, preverja zlasti napake in prijave, ni pa neposredno vključena v ugotavljanje dvigovanja kakovosti posameznih šol.

9. Pohvale in nagrade

Dijakom pogosteje izrekamo pohvale in jih nagrajujemo. Glede na pričakovane rezultate tekmovanj so nagrade še vedno prihranjene predvsem za najuspešnejše dijake in so mnogim težko dosegljive.

Kljub vsemu pa se je odgovornost tako učiteljev kot vodstva in ravnateljev z ugotavljanjem kakovosti močno povečala. Drug drugemu so odgovorni ter dolžni medsebojno sodelovati.

Vendar finančni dodatki, ki jih ravnatelj razporeja med učitelje, niso nujno odraz uspehov posameznega učitelja, ampak prvenstveno povečanega obsega dela na šoli.

10. Dviganje kakovosti pri poučevanju strokovnega tujega jezika

Sistem, ki ga vpeljujemo, predvideva integriranost pouka v prakso, poučevanje strokovnega jezika pa naj se odvija tudi v delavnicah oziroma tam, kjer se dijaki učijo stroke in veščin. Prisotna bosta učitelj jezika in učitelj stroke, usposobljena, da dijaku nudita vse potrebno za sporazumevanje na svojem poklicnem področju v praktičnem procesu.

Neposredna naloga nas anglistov je čim prej preseči vrzeli v znanju, ki so posledica osnovnošolskega izobraževanja, pogosto tudi pri učencih s kar dobrimi ocenami. Določimo obseg strokovnega besedišča, ki ga naj dijak usvoji, in ustrezna besedila ter jih uskladimo z učitelji stroke. Hkrati mlade pripravljamo na poklicno maturo. Prav rezultati mature so še vedno kazalci uspešnosti učiteljevega dela, učenčevega splošnega znanja in znanja slovničnih struktur. Kasneje v stroki si dijak sam pridobiva potrebna znanja.

10.1 Postavljanje prioritet

Jezika se učimo z ušesi, očmi, govorom in z razmišljanjem. V ospredju je prav prenos misli v upovedano ali zapisano. Do misli pride z opazovanjem, primerjanjem, spoznavanjem in kontrastiranjem. V jeziku pa je najpomembnejša beseda, v vseh sprektih povezav, pregibanj in pomenov. Prav zato se ni možno naučiti jezika, ne da bi si dijak zapomnil potrebno število besed, ki v sopostavljenosti dajo ustrezno sporočilnost.

Učni načrt določa, koliko besed in jezikovnih oziroma slovničnih mehanizmov naj dijak obvlada na določenem nivoju. Jezik se začne in konča z besedami. Za to je potrebno razviti sistem izgovarjave in zapisovanja na način, ki je drugačen od materinščine. Branje in govorjenje temelji na razumevanju, vse pa je učinkovito, če se dijak pri učenju zmore osredotočiti na to, kar dela.

10.2 Dijaki, ki se težje učijo

Problem nastane tako pri delu z dijaki, ki se ne morejo zbrati kot pri počasnih dijakih ali dijakih s prirojenimi težavami. Ti dijaki onemogočajo sistematično dojetje vidnega v zapisu; ne zmorejo celostnega uvida ubesedovanja niti v materinščini in imajo težave pri zapisovanju in branju. Zato so nesrečni, nezadovoljni s seboj in

nesamozavestni, saj so bili že večkrat tarče posmeha s strani sošolcev, pa tudi staršev in učiteljev. To še zlasti velja, kadar so hkrati vedenjsko problematični, se ne trudijo in z nemirom motijo ostale.

Učitelj naj zagotavlja urejenost in delavno vzdušje. To omogoča vzpostaviti učinkovit šolski sistem. Dijakom postavlja meje ter ščiti tiste v razredu, ki si želijo uresničiti cilje in pričakovanja. Takšni dijaki naj postanejo vzgled za uspešno delo ter tako vzpostavijo pozitivno motivacijo razreda in sodobne šole.

Pomembno je, da tudi manj sposobnim dijakom privzgojimo občutek, da se kljub skromnejšemu napredku potrudijo. Za to jih pohvalimo, hkrati pa od njih pričakujemo, da bodo dosegli več. Nemogoče je posebej zanje ustvariti šolo po njihovi meri, razen kadar gre za posebne primere.

Kako ločimo dijaka s prirojeno motnjo za učenje od dijaka, ki se pretvarja, zato da bi bil deležen popuščanja? Dijak s težavami ne zmore hitrega napredka, potrebuje več časa in pomoči; v delo vloži več navora. Len dijak se zmore v kratkem času naučiti snov, kadar je dovolj motiviran. Vendar pa ni smiselno popuščati nobenemu, četudi mora prvi delati mnogo več, da doseže isti cilj kot sposoben dijak. Le s tako privzgojeno delavnostjo lahko dijak s težavami v življenju uspe tudi na drugih področjih.

Ko dijake spoznavamo, ugotovimo, kdo si težje zapomni, se težko koncentrira, je neodziven, len, hiperaktiven ali razdražljiv. S konkretnimi zadolžitvami jih je smiselno hitro in aktivno vključiti v delo. Pomembno jih je navajati na sistematičnost in rednost pri delu, kar zagotavlja, da ob spremljanju učnega procesa in vključenosti vanj pridobijo sposobnosti na njim lasten način. S preprostimi vprašanji skušajmo ugotoviti, ali sledijo snovi in do kod so prišli. Delujemo po utečenem postopku, ki jim postane domač.

10.3 Postopnost in vztrajnost

Osnova učenja jezika je dobra fonološka podlaga za izgovarjavo. Sledi razumevanje, zapis in uporaba vsebin glede na cilje, določene z veljavnim predmetnim katalogom znanj. Problem dijakom lahko predstavlja prepoznavanje, razumevanje in sopostavljanje besed ali nadgrajevanje v sporočila, četudi le v stavčna. Dijaki imajo težave z razumevanjem besed v različnih pomenskih vlogah. Angleščina ima bogato besedišče in številne mnogopomenke, vendar pa je pogosto precej restriktivna pri sopostavljivosti. Tega dijaki velikokrat ne morejo dojeti.

Mnogi dijaki zelo hitro pozabljajo, kar so slišali. Dobijo občutek, da so vložili veliko truda, a brez uspeha. Čutijo se nesposobne in postanejo zavrti. Pomirimo jih, da je pozabljanje del učenja in da je pomembno naučeno snov obnavljati. Gradijo naj na tistem, kar obvladajo in kar jim gre dobro. Če se sprejemajo, so uspešnejši in raje nadaljujejo. Pogosto jim za pomnjenje pomaga ritmiziranje, najbolj pa delo v majhnih skupinah, štirih ali petih enako sposobnih.

V začetni fazi učenje napreduje veliko hitreje, če učitelj drobne napake spregleda na račun spontanega vzpostavljanja komunikacijskih načinov. Dijake vzpodbujamo, da z vajo krepijo spomin. Pomembno je, da s pogostim ponavljanjem naučeno snov utrdijo tako dobro, da proces uporabe avtomatizirajo in se jim ni potrebno vedno znova truditi, da si naučeno prikličejo v spomin. Uzavestimo jim, da vedeti še ne pomeni znati, in da znati še ne pomeni tega z lahkoto uporabljati v vsakdanji praksi. Učenje jezika je zavesten proces, ki zahteva posameznikovo sodelovanje in hotenje. Postopoma se nadgrajuje do spontane uporabe v raznih družbenih situacijah, kar dijak izkaže na eksternem izpitu. Prav to učitelja in dijaka sili v samokontrolo in nadziranje natančnosti.

10.4 Uspešnejši dijaki

Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi dijakom, ki zmorejo več. Z učiteljem asistentom v razredu ali z manjšimi skupinami lahko znanje učinkovito nadgradijo do stopnje, ki jim ga sposobnost dopušča. Delo z njimi je učitelju vedno v veselje, če se jim le uspe dovolj posvetiti.

10.5 Nivo učiteljevega pričakovanja

Dijaki učiteljevo pričakovanje sprotih in končnih dosežkov nezavedno zaznavajo in se mu na svoj način prilagajajo. Ob tem je smiselno uporabljati posodobljene didaktične prijeme in tehnične zmogljivosti šole ter dijake ustrezno motivirati. Občasno jim je primerno ponuditi zahtevnejše vsebine, saj se šele ob tem zavejo, da je v tujem jeziku še veliko neznanega. Četudi nekateri dijaki teh vsebin ne bodo zmogli usvojiti, jih tako vsaj zaznajo. Tem dijakom se določijo minimalni standardi. Če pa je nivo pričakovanj prenizek ali preozek, dijaki svojih zmožnosti ne razvijejo v celoti. Ni gotovo, da bodo kasneje to zmogli nadoknaditi in razviti, četudi naš sistem vse bolj poudarja vseživljenjskost izobraževanja.

Razred kot konglomerat pričakovanj, zahtev in pripravljenosti je posledično uspešen toliko, kolikor učitelj in dijaki zgradijo skupni nivo zahtevnosti. Treba je torej združiti in povezati vse posamezne interese, da bodo vsi delovali kot dobro uglasena skupina in dosegli uspešne rezultate.

11. Zaključek

Ideja kakovostnega vseživljenskega izobraževanja se je razvila v široko razvejano področje raziskovanja in delovanja in je vplivala tudi na spremembe v Sloveniji. Pomembno ob tem je, da v šolah uporabljamo učinkovite načine dela in tako izboljšujemo kvaliteto naučenega. Sočasno jo preverjamo v praksi in ob nadaljnjem študiju. Slovenija hitro sledi uspešnim evropskim izobraževalnim smernicam in jih prilagaja svojim potrebam.

Holistični pristop v poučevanju dodaja vzgojno komponento širšemu, v prakso usmerjenemu znanju. Razvija samokritičnega in zrelega človeka ter mu uzavešča cilje, h katerim se usmerja v vsakdanjem življenju. Stalna spremljava uspešnosti dela bo dala dragocene sugestije za nadgrajevanje učnega procesa. Zlasti je pomembno vsakemu posamezniku omogočiti, da dosega rezultate po svojih sposobnostih in na ta način sodeluje v skupnem dograjevanju družbenega napredka.

Viri

Lincolnshire County Council. *Children and Young People's Plan for Lincolnshire 2007 – 2010. A Summary. Children and Young People Strategic Partnership in Lincolnshire.*

Reilly, L. (2007). *The Robert Manning College Development Plan 2007 – 2010.* Bourne Robert Manning College.